

Lieneke Slingenberg

Terugkerende en voortdurende aandacht voor gelijke behandeling

In 2017 was de titel van het themanummer van A&MR: ‘Gelijke behandeling van migranten’. We publiceerden bijdragen over onder andere integratievoorwaarden, de Rotterdamwet, taaleisen, etnisch profileren, discriminatie van Roma, en het verschil in behandeling tussen Unieburgers en tussen begunstigden van internationale bescherming. Kees Groenendijk schreef in zijn inleidende artikel dat de rol van het recht bij het tegengaan van ongelijke behandeling en discriminatie duidelijk was toegenomen. Maar ook dat de aandacht van politici voor discriminatie van migranten juist was afgenomen, dat de omvang ervan werd onderschat en dat veel nieuwe regels werden vastgesteld die een extra verschil in behandeling introduceerden tussen Nederlanders en migranten, of Nederlanders met een migratieachtergrond.

Nu, zeven jaar later, maken we de stand opnieuw op. Dat deden we op 25 januari 2024, op het jaarlijkse congres van Stichting Migratierecht in samenwerking met een universiteit, dit keer de Vrije Universiteit Amsterdam. En dat doen we in dit themanummer, waarin sprekers van het congres en anderen het migratierecht bespreken in het licht van het gelijkheidsbeginsel.

Deze aandacht voor het gelijkheidsbeginsel kan worden verklaard vanwege de fundamentele aard van het beginsel, maar ook door de aard van het migratierecht. Het migratierecht maakt onderscheid tussen Nederlanders en niet-Nederlanders, tussen verschillende groepen van niet-Nederlanders en, zoals enkele bijdragen in dit nummer laten zien, ook tussen verschillende groepen Nederlanders. Dit onderscheid is, direct of indirect, gebaseerd op nationaliteit, ras, gender en verblijfsstatus. De vraag wanneer dergelijk

onderscheid in strijd is met het gelijkheidsbeginsel, of het discriminatieverbod, is dan ook vaak aan de orde.

In dit nummer wordt deze vraag besproken bij ongelijke behandeling in het nationaliteitsrecht, in het procesrecht, bij inburgering in het buitenland en bij de opvang van vluchtelingen. Daarnaast geven auteurs overzichten van relevante mensenrechtelijke en Unierechtelijke discriminatieverboden, de jurisprudentie erover en de mogelijke toepassing in Nederland. Tot slot is er aandacht voor de verhouding van het gelijkheidsbeginsel tot het evenredigheidsbeginsel.

Deze bijdragen laten zien dat de conclusies uit 2017 nog grotendeels overeind staan. Er worden nog steeds veel regels vastgesteld die het verschil in behandeling vergroten, waarvoor onvoldoende rechtvaardiging bestaat. Tegelijkertijd laten de bijdragen ook zien dat het recht hieraan belangrijke grenzen stelt. Een verschil met 2017 is misschien dat het nu niet langer alleen internationale en Europese rechters en toezichthoudende comités zijn die vaststellen dat er sprake is van discriminatie in het migratierecht, maar in toenemende mate ook Nederlandse rechters. De uitspraken van verschillende rechtbanken over discriminatie bij de Wet inburgering buitenland, en de uitspraak van het Gerechtshof Den Haag over discriminatie tussen asielzoekers uit Oekraïne en asielzoekers uit andere landen, zijn daarvan goede voorbeelden.

De fundamentele vraag naar rechtvaardiging van ongelijke behandeling van vergelijkbare gevallen moet steeds weer worden gesteld, niet alleen bij nieuwe vormen van ongelijke behandeling, maar ook bij verschil in behandeling dat al jarenlang bestaat.